

www.merhabahaber.com

Cilt: 15 • Sayı: 37
16 ARALIK 2015 ÇARŞAMBA

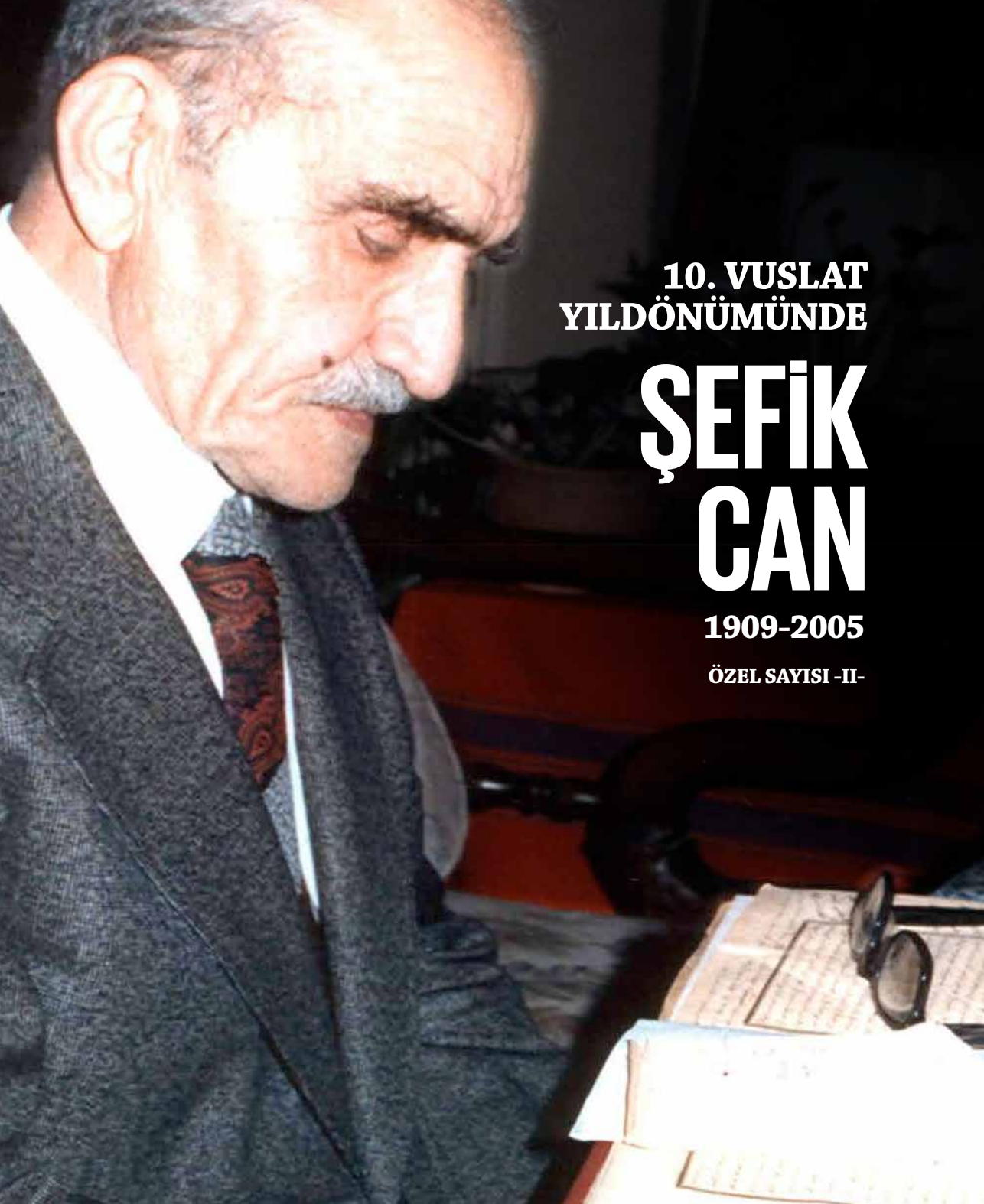
Merhaba

gazetesinin her **Çarşamba**
okurlarına armağanıdır.

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Serdar CEYLAN**
maliuz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

**10. VUSLAT
YILDÖNÜMÜNDE**

**ŞEFİK
CAN**

1909-2005

ÖZEL SAYISI -II-

MESNEVÎHÂN ŞEFİK CAN'IN SELÇUK ÜNİVERSİTESİ MEVLÂNA KONGRELERİNDE SUNDUĞU BİLDİRİLERİ

Şefik Can (1326) 1909 yılında Erzurum'un Tebricik Köyü'nde doğdu. İlkokulu Yıldızeli'nde bitirdi. Daha çocuk yaşta, müftü olan babası Tevfik Efendi'den, Arapça ve Farsça öğrendi. Kuleli Askeri Lisesi'ni 1929, Kara Harp Okulu'nu da 1931 yılında bitirdi.

Daha sonra Milli Savunma Bakanlığı'nın izniyle İstanbul Üniversitesi'nde imtihan vererek öğretmenlik diploması aldı ve 1935 yılında Kuleli Askeri Lisesi'nde **Tahirü'l-Mevlevî**'nin yanında stajını tamamlayarak öğretmenliğe başladı.

1965 yılında emekli oluncaya kadar çeşitli askeri okullarda, sivil kolej ve liselerde Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yaptı.

Şefik Can Dünya Edebiyatına olan yoğun ilgisi sebebiyle yabancı eserleri orijinal dilleriyle okuyabilmek için, kişisel gayreti ile İngilizce, Fransızca ve Rusça öğrendi. Emeklilik günlerini Mevlâna'nın eserlerini ve fikirlerini anlatmaya yönelik çalışmalarına adanmıştı.

Bir müddet İstanbul'daki evinde hasta olarak yattı. Bu sırada eşi **Sabahat Hanım**, Çelebi Ailesi, asistanı H. Nur Artıran Hanım ve yakın dostları onu hiç yalnız bırakmadı. Şefik Can 23

Ocak 2005 gecesini 24 Ocak'a bağlayan saatlerde (22:50) Hakk'a yürüdü.

Merhum Can, Hakk'ın yolunda nâciz bir kul olarak ömür sürmüş, tevâzuyu hiçbir zaman elden bırakmamış ve Mevlâna ve Konya sevgisini bağrında taşıyarak Yüce Yaradan'ın "İrciî..." (geri dönün...) emrine itaat ederek vuslata doğru yol almıştır.

Merhum Şefik Can İstanbul'da Şişli Camii'nde yapılan cenaze töreninin ardından 26 Ocak 2005 günü dostları tarafından Konya'ya getirilerek Selimiye Camii'nde kılınan öğlen namazına müteakip Üçler Mezarlığı'nda daha önce bizzat kendisi tarafından hazırlattırılan mezarında sırlanmıştır.

Mesnevîhân Şefik Can'ın Selçuk Üniversitesi'nde sun- duğu bildiriler

1. "Hz. Mevlâna'nın Güzellik ve Güzel ve Hakkındaki Görüşleri", I. Milletlerarası Mevlâna Kongresi, 1987, s. 165-173.

2. "Mevlâna'ya Göre Şiir ve Şâirlik", III. Milli Mevlâna Kongresi, 1988, s. 55-60.

3. "Mevlevilikten Önce Mevlâna'nın Yolu", IV. Milli Mevlâna Kongresi, 1989, s. 113-121.

4. "Hazret-i Mevlâna ve Yu-

Şefik Can, II. Milletlerarası Mevlâna Kongresi'nde tebliğini sunarken. 1990, Konya.

nus Emre", II. Milletlerarası Mevlâna Kongresi, 1990, s. 47-56.

5. "Mevlâna'ya Göre Din, İman ve Küfür", V. Milli Mevlâna Kongresi, 1991, s. 9-27.

6. "Hz. Mevlâna'nın Sureti ve Sîreti", VI. Milli Mevlâna Kongresi, 1992, s. 41-50.

7. "Yenikapı Mevlevihanesi'nin En Son Mesnevihanı Tahirü'l Mevlevî", II. Milletlerarası Osmanlı Devletinde Mevlevihaneler Kongresi, 1993, s. 97-102.

8. "Mevlâna ve Goethe'nin Eserlerinde Kadın", Uluslararası-Mevlâna ve Goethe Kongresi, 1995.

9. "Göklerde ve Yeryüzünde Hiçbir Varlık Yoktur ki Allah'ı Tesbih Etmesin Ayetinin Hazret-

i Mevlâna Tarafından Açıklanması", VIII. Milli Mevlâna Kongresi, 1996, s. 43-52.

10. "Hazret-i Mevlâna'da Peygamber Sevgisi", IX. Milli Mevlâna Kongresi, 1997, s. 51-62.

11. "Mutezilenin Kader İncasına Karşı Hz. Mevlâna'nın Görüşü ve Bugünkü Mevlevilik", X. Milli Mevlâna Kongresi, 2002, s. 13-21.

12. "Selçuklu Kültüründe Hz. Mevlâna'nın Yeri" III. Uluslararası Mevlâna Kongresi, 2004, s. 205-209.

BİLDİRİLERİNDEN KISA KISA...

"Neden güzellerden ve güzelliklerden hoşlanıyoruz? Hz. Mevlâna'ya göre güzeller ve gü-

zellik bizi yalnız Hakk'a yaklaştırmakla kalmaz, bize ruh âleminde ki güzelliği de hatırlatmaktadır. Nasıl ki musikide, güzel seslerde, ilahi nağmelerde bir özlemin, bir iştiağın ifadesi varsa güzeller ve güzelliklerde de ezel âleminin bir hatırası vardır.”⁽¹⁾

“Ay nasıl suya akseder, suda görünürse, Hak âşıkları da güzelilerin yüzlerinde Hakk'ın güzelliğini görürler. Mevlâna'ya göre bir Hak aşığı, bu dünyada gördüğü huri gibi güzellerin yüzünde, güzeller güzeli Allah'ın güzelliğinden başka bir şey göremez. Eğer aksini görürse, yani Hakk'ın güzelliğini görmez de nefsanî duygulara kapılır ve güzelleri başka bir gözle seyrederse, o aşık, Hakk'ın gözünden düşer.”⁽²⁾

***

(1) Şefik Can, “Hz. Mevlâna'nın Güzellik ve Güzel ve Hakkındaki Görüşleri” I. Milletlerarası Mevlâna Kongresi, 1987, s. 168.

(2) Şefik Can, “Hz. Mevlâna'nın Güzellik ve Güzel ve Hakkındaki Görüşleri” I. Milletlerarası Mevlâna Kongresi, 1987, s. 172 vd.

“Esasen Hz. Mevlana gibi bir Hak aşığına “Şair” demeye insanın dili varamıyor. Nitekim, **Ziya Paşa** merhum bu hakikati sezmiş de:

*Şair demek öyle ehli-hale
İrası-nakisedir kemale.*

(Böyle hal ehli olan kişilere “şair” demek, onların kemaline, olgunluğuna, üstünlüğüne zarar vermektir, onları manen zedelemektir) demiştir.”⁽³⁾ “Dünyanın en büyük şairleri arasında yer aldığı halde kendini şair saymayan Mevlana haklıdır. Çünkü o, kendini diğer dünya şairleriyle mukayese edemezdi, Mevlâna;

‘Benim için şiir nedir ki, ben ondan bahsedeyim? Benim diğer şairlerin sanatlarından, hünerlerinden başka sanatım, hünerim vardır. Ben Hak aşığıyım’ diye buyurmaktadır.

Hak aşığı olmayan şairlerin şiirleri, fikir ve hayal mahsulüdür.

(3) Şefik Can, “Mevlâna'ya Göre Şiir ve Şâirlik” ve III. Millî Mevlana Kongresi, 1988, s. 55.

Onların şiir söylemekten maksatları şöhrettir, kendilerini tanıtmaktır. Daha doğrusu, dünya şairleri kendilerini tanıtmak için, hak şairleri de Hakkı tanıtmak için şiir söyler. Bu sebeptendir ki, Velilerin çoğu şiir söylememiştir. Velileri birbirleri ile mukayese etmek edebe muhaliftir, doğru değildir. Yalnız şu kadar söylenebilir ki, Mevlana hem büyük bir veli, hem de büyük bir şair olduğu için tesiri büyük olmuştur. Aslında Mevlana'nın kendisi bir şairdir, bir Muhammedi şairdir. O, Ümmet-i Muhammed'e Hakk'ın bir şiiridir. Mevlana'nın mübarek dudaklarından dökülen şiirler yazılmasaydı biz Mevlana'yı tanıyamayacaktık. Bu sebeple Mevlana'yı bulmak isteyen şiirlerinin içine girsin. O'nun aşkı, imanı, heyecanı duyguları, düşünceleri hep şiirlerindedir. Bu yüzdendir ki, "Mesnevi-i Şerif" ve "Divan-ı Kebir" olmasaydı Mevlana da olmayacaktı."⁽⁴⁾

***

"Bugün, İslam'ın ilerlemesini çekemeyen Batılılar şu veya bu şekilde İslam'ı baltalamak istemektedirler. İslam'ın kalesi olan yurdumuzu da çökertmek arzusu ile içimize kurt düşürmekte, bölücü örgütleri beslemektedirler. Bizi birbirimize düşürerek, güzel Anadolu'muzu parçalamak için harekete geçmişlerdir. İslam düşmanı olan Batılılar, Ceza-yir'de, Afganistan'da Müslümanları birbirine kırdırmaktadırlar. Bosnalılar Müslüman olmasalar-

dı da Hıristiyan olsalardı insan haklarından dem vuran Avrupa milletlerinin gözü önünde zulme, işkenceye uğrarlar mıydı? Bütün dünyanın gözü önünde televizyonlarda görülen Müslüman Filistinliler, senelerce Yahudilerin zulmüne, işkencesine maruz kalır mıydı?

Aziz Peygamber Efendimiz, kendi ümmetini "**ümmet-i mazlûme**" ezilen zulüm gören ümmet olarak tavsif buyurmuşlardır. Böylece her devirde Ebu Cehillerin bulunacağını, her yerde Müslümanların zulüm görecelerini, ezileceklerini, hor görü-

(4) Şefik Can, "Mevlâna'ya Göre Şiir ve Şâirlik" ve III. Milli Mevlana Kongresi, 1988, s. 56-57.

leceklerini, yılmayacaklarını haber verdi. Müslümanların zulme, işkenceye sabırla dayanacaklarını fakat sonunda Hazret-i Muhammed'in getirdiği dinin sonuza kadar yaşayacağını müjdeledi.”⁽⁵⁾

(Bu bildiri Sayın Şefik Can'ın yaşlılık ve hastalık nedeniyle konferansa katılamamasından dolayı, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Görevlilerinden Nuri Şimşekler tarafından okunmuştur.)

***

“Hz. Mevlâna'yı eserlerini okuyarak tanımak gerekir. Ne yazık ki ülke olarak okumanın idrakine ermeyen, okumaya zaman ayırmayan bir toplum olduk.

Hazreti Mevlâna'yı anlamak için yılda bir defa **17 Aralık Şeb-i Arus** haftasında toplanıyoruz, semalar ediyor, neyler üflüyor, nutuklar söylüyoruz. Fakat en

önemli rehberimiz Hz. Mevlâna'nın kitaplarını raflara gömüyoruz, bu eşsiz eserleri okuyup tetkik edip gereği gibi faydalanmıyoruz. Hâlbuki batılılar Nicholson'ın tercümelerinden, doçulular Pakistan asıllarından Hz. Mevlâna'nın eserlerini bizden daha çok okuyor, tetkik ediyor, anlamaya ve yaşamaya çalışıyorlar. Bugün Türkiye ile kıyaslanmayacak kadar Amerika ve Avrupa'da Hz. Mevlâna'nın Mesnevisi okunmakta, hatta en çok okunan kitaplar listesinin başında gelmektedir. Bizler Hz. Mevlâna'yı ne anlayabildik, ne de yeterince anlatabildik.

İzin verirseniz, yaşlı bir kişi olarak senelerce evvel yaşadığım bazı olayları örnek olması dolayısıyla, sizlere arz etmeyi faydalı görüyorum. 1940 senesinde, Akşehir'de bulunan Maltepe Askeri Lisesi'nde öğretmenlik yapıyordum. Akşehir'den trene bindim ve Konya'dan geçerek babamı ziyarete gidiyordum. Bindığım tren kompartımanında iki Hin-

(5) Şefik Can, "Hazret-i Mevlâna'da Peygamber Sevgisi", IX. Milli Mevlâna Kongresi, 1997, s. 61 vd.

distanlı Müslüman vardı. Bunlar önceden Konya’da Hz. Mevlâna’yı ziyaret etmişler, daha sonra Akşehir’e Nasreddin Hoca’yı ziyarete gelmişlerdi. Şimdi de bizimle geri dönüyorlardı. Yolculuk ettiğimiz tren Konya’ya geldiğinde orada onbeş-yirmi dakika bekledi. Bu bekleyiş sırasında bu iki Pakistanlı, ayağa kalktılar namazdaymış gibi ellerini bağladılar, tren Konya’dan ayrılıncaya kadar Hz. Mevlâna’nın manevi huzurunda öylece tazim ve niyazda bulundular. Kompartımanda bulunanlar, hepimiz bu davranışa hayran olduk, bu sevgi ve saygı karşısında hayretler içinde kaldık. Ülkemizin manevi toprağında yetişen Hz. Mevlâna’yı bizler yeterince idrak edemezken, başka ülkelerden gelenler bizlere yol gösteriyor, örnek oluyordu.

Aradan seneler geçti, 1964-1965 yıllarında bendeniz, Konya’da istasyon civarında bulunan bir ast subay okulunda öğretim müdürlüğü yapıyordum. Bir gün Aziziye Cami-i civarından geçerken, iki kişi yaşlı bir beye **‘Hz. Mevlâna’nın Türbesine nereden gidilir’** diye soruyordu. Yaşlı bey önce **‘siz nerelisiniz’** dedi, **‘Efendim biz Niğdeliyiz’** dediler. Niğde’den Hz. Mevlâna’yı ziyarete gelen bu iki kişiye verilen cevaba lütfen dikkat buyurunuz. **‘Hiç işiniz yok da, Niğde’den kalkıp taa buraya kadar, bu adamı ziyarete geldiniz.’** Bu adamı, dediği Hz. Mevlâna.

Sizlere yaşadığım bu iki ayrı örneği arz etmeye çalıştım eğer bugün hala Hz. Mevlâna’yı yanlış

anlayan onu gerçek Muhammedi yolun dışında görenler varsa, bu Hz. Mevlâna’yı anladığını, onu gereği gibi anlattığını, zanneden, bu yolda hizmetler veren bizlerin yanlışları, bizlerin eksikleri olduğu kanaatindeyim.

Gündeme getirmek, söz konusu etmek istemediğim, ama söylemeyi de görev saydığım bir şey var ki, o da, aslında Hz. Mevlâna’ya ait olmadığı herkesçe bilinen, ama onun meşrebine uyuyor diye, her toplantıda, Hz. Mevlâna’nın isminin anıldığı her yerde söyleyerek, insanların kulaklarını tika basa doldurduğumuz;

“Gel, Gel Ne Olursan Ol Gene Gel” Rubaisi.

Eğer bizler bu Rubaiye önem verdiğimizizin yarısı kadar bizzat Hz. Mevlâna’nın gönlünün sesi, kendi Rubaisi olan; “Ben sağ olduğum müddetçe, Kur’an’ın kuluyum, kölesiyim. Ben Muhammed Muhtarın yolunun toprağıyım. Eğer benim sözümden. Bundan başka türlü mana çıkarır anlatırlarsa, ben beni başka türlü anlatandan da o sözlerden de bıkmışım, usanmışım” diyen Hz. Mevlâna’nın bir tek Rubaisini bile layıkıyla anlayıp, insanlara anlatabilseydik, bugün Hz. Mevlâna bu kadar yanlış anlaşılmayacak, sanki Muhammedi yolun dışında, başka bir yol kurmuş gibi gösterilmeyecekti. Yukarıda arz etmeye çalıştığım o yaşlı bey gibi niceleri de bu yanlışla düşmeyecekti.”⁽⁶⁾

(6) Şefik Can, “Mutezilenin Kader İncasına Karşı Hz. Mevlâna’nın Görüşü ve Bugünkü Mevlevilik”, X. Millî Mevlâna Kongresi, 2002, s. 13-21

ŞEFKATLİ BİR CAN'IN İSİMLERLE SERGÜZEŞTİ

Hz. Pîr, Mesnevi-i Ma-nevî'nin bir yerinde şöyle buyurur: *"Akıl âşıkların mânevî üstünlüğünü anlamakta âciz kalır. Fakat akıllar onların ilâhi varlığını anlamakta âcizde olsa, gene de Hakk âşıklarını âcizâne bir şekilde anlatmak, yâdetmek gerekir"*

Yüce Rabbimiz, Sad Suresi'nin 71. Âyet-i celîlesinde; *"Bir vakit Rabbin, meleklere "Ben topraktan bir beşer yaratacağım."* buyurur.

Müfessirler 'beşer'den kastın, halifetullah olan bir Can, yani Âdem-i Hakikî olduğunda müttefikler.

Ârifler, Bakara Suresi'nin 30. Âyet-i celîlesindeki 'halife'nin de Âdem-i Hakikî olduğunu beyan ederler.

Bu Can, âdil, müşfik ve merhametlidir.

'Allah, Adem'i, yeryüzünden devşirdiği bir avuç topraktan yarattı. (Adamah, Sanskritçede 'kırmızı toprak' manasına gelir) Toprağın yapısına göre, insanoğullarından kimisi kırmızı, kimisi siyah ve beyaz veya bunların arasındaki renklerde meydana geldi. Bazısı sert bazısı yumuşak huylu veya ikisinin ortası bir yapıda oldu. Adem'in karıldığı toprağı, Hz. Azrail, yeryüzünün bütün bölgelerinden tatlı, tuzlu, acı, güzel, pis mahiyetli olarak kırk zira miktarınca topladı. O toprağın her bir zerresi, insan bedeninin esasıdır. İnsan ölünce, toprağı nereden alınmışsa oraya gömülmüş. Azrail, Al-

lah'ın emriyle aldığı toprak parçasını, Taif'le Mekke arasına bıraktı. Cenab-ı Hak, O'na, 'insanların toprağını aldığın gibi, ruhlarını da alacaksın' buyurdu. Sonra Allah, o toprağın üzerine, Kerem bulutundan Rahmet yağmurunun damlalarını indirdi. Muhabbet suyu ile kardı ve çamur haline getirdi.

Allah, Adem'e biçim verip ruh üfledi, onu inci ve yakuttan tahtına oturttu, keramet elbisesini giydirdi, başına vakar tacını koydu. Bu tacın dört direği vardı, her bir direkte, güneşten daha parlak, aydan daha ışıltılı büyük bir inci bulunuyordu, arşa uzayan bir sütun halinde parlıyordu. Melekler hayrete düştü ve şöyle dediler: "Ey Allahımız! Sen, bundan daha üstün bir kişi yarattın mı?" Allah şöyle buyurdu: *"Kudret elimle yarattığım şey, aynen şunun gibidir ki, ona 'kün/ol' derim ve olur."*

Bu Can, bu Halife, bu Âdem el'an yaratılmaktadır.

Allah, her an yeni bir işleyiştir.

Tecelli kesintisizdir ve tekrar etmez.

Bahse konu olan **Sertarik Şefik Can Dedemiz** bu zuhurun en güzel örneği olarak eserleri, tesirleri ve şahsiyetiyle aramızda...

Ruhaniyetine selam olsun.

Bu Şefkatli Can, bir Yusuf yüzünün Gülşen sırrından gelir.

O Gülşen'de üç Yusuf yüzlü daha bulunur: Ahmed, Muham-

med, Mustafa.

Evlat babanın sırrı imiş. O'nun sırrı gül bahçesindeydi.

Annesizlikte Tefvik'i refik oldu.

O'nun mâcerâsı, o muazzam medeniyetin ve o medeniyeti taşıyan mübarek milletin mâcerâsıyla aynı ıstıraplı seyri izledi.

Devlet-i Âliye çözülüyor, dağılıyor, dünya yeniden yapılıyor, âlemin kalbi olan Âdem'in ve onun tecellilerinin de O'nda yansımaları gözleniyordu.

*"Dışın içe hayalâtı, için dışı zuhurâtı
Birinden ol birine tuhfeler her bar olur
peydâ."*

Buyuran Sultan'a da âşıkı.

*"Veysel sapma sağa sola
Sen Allah'tan birlik dile
İkilikten gelir bela
Dava insanlık davası"*

diyen bir güzel gönüllünün yurdundan, Yıldız'ın ilinden şiirsel bir dilin içinden yıldız gibi aktı

geçti.

Çocukluğun büyüklüğünü koruyanlar hayatta büyüklere daima baskın çıkarlarmış.

Öyleydi.

623 yaşındaki çınar çatırdayarak yıkılıyordu.

Tokat'ta, kiliseden dönüştürülmüş askerî bir okulun soğuk duvarları arasında, fitilli gaz lambasının yarı aydınlığında seyretti bu inkırazı...

Annesiz, ışısız ve ıssızdı...

*"Ak saçlı başını alıp eline
Kara hülyalara dal anneciğim!
O titrek kalbini bahtın yeline,
Bir ince tüy gibi sal anneciğim!"*

*Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
Gecenin ardında yine gece var;
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim!"*

*Gözlerinde aksi bir derin hiçin,
Kanadın yayılmış, çırpınmak*

Türbe-i Şerif'te 1965 Konya.

için;

*Bu kış yolculuk var, diyorsa için,
Beni de beraber al anneciğim!”*

dizeleri sanki O'nun bu günleri geceleri için yazılmıştı.

Çark-ı devran döndü, el-Câmi ism-i şerifinin mazharına, İstanbul'a geldi.

“Devrân odur kim devrini devr-i felek bilmez ola,

İnsân odur kim sırrını ins ü melek bilmez ola.”

denmiştir.

96 yıllık ömrünün en duygulu, en güzel anlarını burada geçirdi.

1932 yılındaki menzili Haydar Paşa idi.

Haydar-ı Kerrar âşığı, kendisi gibi Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca, Latince, Rusça, bilen memleketine ve milletine çok değerli hizmetler etmiş bir Paşa'ya adını vermiş bir mekana gelmişti.

Burası mekan değil mekanetti.

O yıllarda o güzelim hikaye ve yazılarını yayımladığı dergilerin

adlarına da dikkat çekmek isterim: Yeni Adam, Türk Sanatı ve Bilgi Yurdu.

Dede'yi ne güzel anlatıyor.

Âdem, Sanat ve Bilgi...

O'nun yurdunda sadece bunlar vardı. Bunlar ise aşkla besleniyor ve çoğalıyordu.

1934 yılında Deli İsa adlı öyküsüyle ödül kazandı.

O, Mevlana delisiydi, İsa'nın nefesini O'nda bulmuştu.

Tarih okudu. Tarih okumak, tarihi ardışık değil dairevî idrak eden bir ruh için tarihin kendisini okumasına bir hazırlıktır.

O, zamanı, Eliot'ın dediği gibi geçmiş, bugün ve geleceğin birliği içinden okuyordu.

Ardından yolu, Kırklar'ın iline uğradı.

“Âlemde herkes nefsi nefsi der, ben ise bir hiçim, bir hiçim diyorum” menziliydi burası.

Burası manevî Vize'nin ilk durağı.

Vizesizliğe geçiş yurdu.

Burası Cân eli.

Soyunun adı...

Sırrı Bal idi, babası Balcı.

Kendisi Can'ın sırrına eriyordu.

Nebevî mesleği, muallimliği gözyaşlarıyla ıslattığı bir mektuba borçlandı.

Bu borcu, kalbinde bir dram tohumu ekili bir halde o uzun, bereketli hayâtı boyunca ödemeye çalıştı.

“Şefik Can Dede kimdir” sorusunun en güzel cevabını Hz. Şeyh-i Ekber'in güzelim bir sözü verebilir:

“Sadakaların en büyüğü, kişinin bizatihi kendini tasaduk etmesidir...”

Hakk'a ve O'nun ayali olan halka adanmış bir ömürdür Şefik Can Dede.

O güzeller güzeline, O Olgun Tâhir'e, o hem temiz, hem temizleyici olana Kul elinde erişti.

“Çağrılmadan gelen gerek” denmiştir.

Bu kapıda kırk sene durursan, bir gün mutlaka açıp buyur ederler.

Şefik Müşfika'sını 1941 yılında buldu, o gül bahçesinden iki reyhan doğdu : Gül ile şenlenen, ince, parlak bir nakış...mine...

Kul eli'nden Pir yurduna, Konya'ya, ak bir şehre, bir nasihat ehli olan Nasreddin Hoca'mızın iklimine taşınan okulu kısa bir süre bırakıp yine şefkat evine, Darüşşafaka'ya, şefkat evine yöneldiyse de son menzili Pir yurdu oldu.

“Binlerce kez dünya'ya gelsem her defasında gene öğretmen olmak isterdim”

“Öğretmen” kelimesini O'nun hayatının bereketine bakarak yeniden tanımlamak gerekir.

Sırrını Hz. Pir'de, mesnevi'de, Divan-ı Kebir'de bulmuştu...

O temiz ve Olgun ruhtan icazet almıştı.

Mesnevî öğreten bir öğretmendi O.

Kendi kendine öğrendiği Rusça'yla ilgili bir gramer kitabı yazacak kadar zeki, kavrayışlı, çalışkan ve şevклиydi.

Övülmüş bir bahar'dan da kokular devşirmişti.

Bahariye Mevlevihanesi'nin gülü Midhat Bahari Beytur'dan da nasiplendi.

Hz. Pir'in günümüze bir armağanıydı Sertarık Şefik Can Dede.

Hz. Pir, O'nun dilinden tekrar konuştu.

Mesnevî'den Divan-ı Kebir'e, Fihî Mâ Fih'ten Mecâlis-i Seb'aya, Rubaiyyat'tan Mitoloji'ye, Hâfız-ı Şîrâzî'den Sâdi-i Şîrazî'ye, tarihten edebiyata pek çok alanda yüzlerce, binlerce sayfa tercüme, telif, şerh ve yeniden yazım gerçekleştirdi.

O'nun tercümanlığı, Hz. Şeyh-i Ekber'in tarifiyle anlaşılanabilir : Tercüman, velayetin bütün dillerini bilen anlamındadır.

Hz. Yunus,

“sohbet cânı semirdir” buyurur.

Şefik Can Dede'nin sohbet-i Cânânıyla gıdalanmış olanlar Hz. Pir üzerinden bizim irfan hafızamızın nasıl hareketlendiğini iyi bilir.

Can Dedemizin sohbetine kulak verelim :

“Öyle bir zamanına gelmişiz ki İzzet Molla'nın o buruk dizelerinde işaret ettiği gibi:

‘Bir mevsim-i baharına geldik ki âlemin

Bülbul hâmuş, havz tehî, gü-

İstana harâp...

Dünyanın, manevi bahçelerinin bülbülleri susmuş, gül bahçeleri harap olmuş. Hz. Mevlânâ gibi daha pek çok büyüklerimiz var, onları gereği gibi ansak, başka türlü olacağız. Fakat bütün büyük kıymetlerle aramıza perdeler inmiş, onlar uzaklarda kalmışlar. Buyurduğunuz gibi onları ancak senede herhangi bir gün anıyoruz. Halbuki başkalarının bir Mevlânâ'sı olsa idi, başkalarının bir Şeyh Galib'i olsa idi, nasıl kıyametler koparlardı. Sadece sanatta edebiyatta değil, sâir hususlarda da pek çok büyük kimseler yetiştirmiş bir milletiz biz. Ama sanki hepsi unutulmuş bugün ve adeta köksüz bir milletmişiz, daha dün tarihe çıkmış bir millet gibi görüyoruz kendimizi. Onun için bizim özelliğimiz kadir kıymet bilmemek... Başkaları, oryantalistler bizim bu büyüklerimizin üzerine eğildiler, anladılar da bizim aklımız başımıza öyle geldi. Mevlânâ ötelelerden haber veren bir insandı. Şimdi ötelelerden haber yok. Mevlânâ'nın dediği gibi, ötelelerden gelmişiz, bu dünyada sürgün hayatı yaşıyoruz, ayrılmışız... Bunlardan bahsedenden yok. Anmayışımız yalnızca Mevlânâ'yı değil, bir çok büyüklerimizi takdir etmeyişimiz, arzettiğim gibi, kültürümüzün düşüşünden, mazimizden kopuşumuzdan geliyor. Şimdi nasıl müez-

zinlere bir eğitim veriliyorsa, eskiden camilerimizde mesnevîhanlarımız varmış. Kabiliyeti olanlar oralarda Mesnevî okurlarmış cemaate. Mesnevî zaten şiirle Kur'an-ı Kerim'in açıklanmasıdır. Daha önce ifade ettiğim gibi, Bursa'da metfun bulunan İsmail Hakkı Hazretleri Ruh'u'l Beyân adlı tefsirini hep Mevlânâ'nın Mesnevî'si ile şerh etmiştir. Mevlânâ hakkında oğlu Sultan Veled Hazretleri bugün anlaşılacağı şekliyle söylersek şöyle söylüyor:

“Şunu iyi bilin ki Mevlânâ asrımızın kutbudur. O ne söylüyorsa, onu dinleyin. Onun sözleri Allah'ın bir rahmetidir, körler okusa açılır gözleri.”

Buradaki gözler baştaki gözler değil, kalb gözü kapalı olup da kör olanlar... Bugün en büyük mürşid Mesnevî'dir. Mesnevî'yi abdestli olarak okuyun, şeyh de orada, mürşid de orada. Bugün şeyh diye ortaya çıkıp da insanların ayağını kaydıran kişiler değil. Yahya Kemal'in dediği gibi “Abâ var, post var, meydanda er yok”. Mevlânâ ve onun gibi velileri-miz eserleriyle yaşayacaklardır. Ne diyor Mevlânâ: “Biz öldükten sonra, bizim mezarımızı yeryüzünde aramayınız. Bizim mezarımız, bizi seven ariflerin gönlündedir. Mevlânâ'nın mezarını bile gizlediler ama gönüllerdedir.”

MEVLÂNÂ'YA GÖRE ŞİİR VE ŞAİRLİK*

Şefik CAN

Şaşılacak şeydir ki, Hz. Mevlânâ duygularını ve düşüncelerini hep şiiirlerle ifade ettiği, doğunun da, batının da yetiştirdiği en büyük şairlerin takdirlerini, hayranlıklarını kazandığı halde, o kendini şair saymamakta ve şiiir söylemekten adeta utanmaktadır.

Esasen Hz. Mevlânâ gibi bir Hakk âşıkına “Şair” demeye insanın dili varamıyor. Nitekim, Ziya Paşa merhum bu hakikati sezmiş de:

**“Şair demek öyle ehli-hâle
İrâsî-nakîsedir kemâle”**

demmiştir.

Yani “Böyle hâl ehli olan kişilere ‘şair’ demek, onların kemâline, olgunluğuna, üstünlüğüne zarar vermektir, onları mânen zedelemektir” demıştır.

Gerçekten de “şair” kelimesi, Mevlânâ’yı anlatamaz, tavsif edemez. O’nu tavsif etmek için, başka kelimeler, başka sözler bulmamız gerekir. Mevlânâ Fihi Mafih eserinde bu duygularını şu şekilde ifade buyurmaktadır:

“Benim bir huyum vardır, hiç kimsenin gönlünün benden incinmesini istemem. Mesela, bazı kimseler, sema esnasında bana çarparlar, bazı dostları da bu çarpanlara çıkışlırlar, mani olmak isterler, bu benim hoşuma gitmez. Bu dostlara yüz defa söyledim: Be-

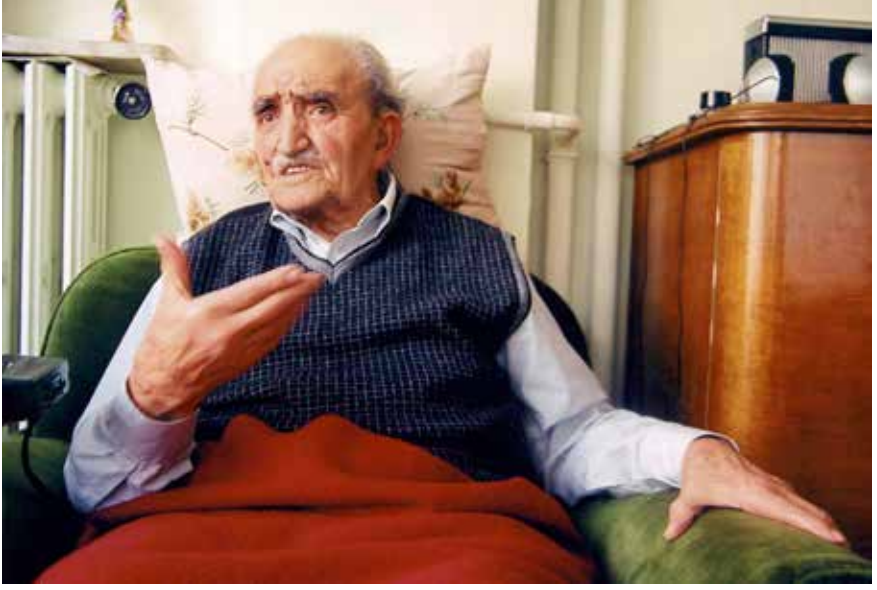
nim için kimseye bir şey söylemeyiniz; ben, bana çarpanlardan memnunum. Ben, o derece gönül almasını isterim ki, dostlar yanıma geldikleri zaman, melûl olmasınlar, sıkılmasınlar diye şiiir söyleyirim. Bir müddet şiiiri terk ediyorum, onlar mahzun oluyorlar, benim şiiir söylememi istiyorlar. Ben de, onları kıramıyor, şiiir söylüyorum. Yoksa ben neredeyim, şiiir nerede? Vallahi ben şiiirden bızırım, benim yanımda şiiirden fena birşey yok. Bu hal neye benzer?

Bir kimse, misafirin istegi üzerine eline bir işkembe almış onu yıkıyor, bu hareketi, o pis kokulara katlanması misafirin arzusuna uymak içindir. Çünkü, misafirin işkembe yemeğini sevdiğini bilmektedir. Bizim vilayetimizde “Belh şehrinde” şairlikten daha utanılacak bir iş, bir meşgale yoktu. Eğer biz buralara gelmeseydik de kendi vilayetimizde kalsaydık, onların taibiatına uyardık, onların istedikleri şekilde çalışırdık. Ders okutmak, kitaplar tasnif etmek işleriyle meşgul olur, şiiir söylemezdik.”⁽¹⁾

Gerçekten de Hz. Mevlânâ öyle bir aşk ve şevk içindedir ki, şairlik onun nazarında çok gerilerde kalır. O, bitmek, tükenmek bilmeyen bir sezi, bir heyecan ve bir manevi zevk ile mest olmuştur da:

(1) Mithat Bahari, Sipehsalar Tercümesi s. 97.

*Bu bildiri Şefik Can Dede Tarafından, 12-14 Aralık 1988, Konya 3. Milli Mevlânâ Kongresi’nde tebliğ edilmiştir.

“Ben onu bunu bilmem, ben aşk kadehiyle mest olmuşum” demektedir.

Dünyanın en büyük şairleri arasında yer aldığı halde kendini “şair” saymayan Mevlânâ haklıdır. Çünkü o, kendini diğer dünya şairleriyle mukayese edemezdi.

“Benim için şiir nedir ki, ben ondan bahsedeyim? Benim diğer şairlerin sanatlarından, hünerlerinden başka sanatım, hünerim vardır. Ben Hak âşığıyım.” diye buyurmaktadır.

Hak âşığı olmayan şairlerin şiirleri, fikir ve hayal mahsulüdür. Onların şiir söylemekten maksatları şöhrettir, kendilerini tanıtmaktır. Daha doğrusu, dünya şairleri kendilerini tanıtmak için, hak şairleri de Hakkı tanıtmak için şiir söyler. Bu sebeptendir ki, Velilerin çoğu şiir söylememiştir. Velileri birbirleri ile mukayese etmek edebe muhaliftir, doğru değildir. Yalnız şu kadar söylenebilir ki, Mevlânâ hem büyük bir veli, hem de büyük bir şair olduğu için tesiri büyük olmuştur. Aslında Mevlânâ'nın kendisi bir şiiirdir, bir Mu-

hamımedi şiiirdir. O, Ümmet-i Muhammed'e Hakk'ın bir şiiiridir.

Mevlânâ'nın mübarek dudaklarından dökülen şiir yazılmasaydı biz Mevlânâ'yı tanıyamıyacaktık. Bu sebeple Mevlânâ'yı bulmak isteyen şiirlerinin içine girsin. O'nun aşkı, imanı, heyecanı duyguları, düşünceleri hep şiirlerindedir. Bu yüzdendir ki, “Mesnevi-i Şerif” ve “Divan-ı Kebir” olmasaydı Mevlânâ da olmayacaktı.

Allah'ın, Ledünni bir şiiri olan Mevlânâ aynı zamanda büyük bir şairdir. Fakat O, ‘başka türlü’ bir şairdir, başka türlü şiirler söylemektedir. O, dil ile söylenen şiirleri istememektedir.

“Ey dil ile söylenen söz. Ben ne zaman senden vazgeçeceğim, ne vakit senden kurtulacağım da, marifet güneşinin nuru ile gerçek pâdişahımı bulacağım, ona sığınacağım, ona gönülden sesleneceğim.

Ya Rabbi! Ecel gelip çatmadan beni, ilimden de kurtar, amelden de, hele gönülden gelmeyen, ağızlara gelen, dillere düşen sözlerden beni büsbütün kurtar.”

diye Hakk'a yalvarmaktadır.⁽²⁾

Başka bir şiirinde de şöyle buyurmaktadır :

“Benim bu sözlerim, bu söyleyişlerim hallerime perdedir. Gül bahçesine benzeyen gönlüm, diken gibi olan düşüncemden utanmaktadır.

Ya Rabbi! Ruhuma, bu dilden başka bir dil ver de, senin birliğini söyleyerek imansızlık bağlarından kurtulayım.

Bir gün olsun kendimden geçeyin de iyiye de kötüye de aldırımıyayım ve Hakk'ın sıfatlarını dilsiz dudaksız gönlümde söyleyeyim.”⁽³⁾

Dikkat edilirse anlaşılacaktır ki, bütün duygularını fikirlerini, aşkı, şiirler halinde, çok mükemmel bir şekilde terennüm ettiği halde, Mevlânâ, çok sevdiği Allah'ını gereği gibi anlatamadığına, duyduklarını duyuramadığına kânidir. Bu bakımdan şiiri kifayetsiz bulmakta, dilsiz, dudaksız olarak Rabbine gönülden seslenmek istemektedir.

Nasıl ki Büyük Peygamber Efendimiz:

“Ey her türlü eksikliklerden uzak ve beri olan Alalh'im! Seni, tam hakikatle, şanına yaraşır bir şekilde bilemedik.”

diye niyâzda bulunmuştur.

Hız. Mevlânâ da şiiri, şairliği beğenmiyor değil de, şiiri kifayetsiz bulduğu için yukarıdaki beyitleri söylemiş. Adeta: “Allah'ım, seni, senin sevgini, şanına layık bir şekilde ifadeden âciz kalıyorum. Allah'ım, senin hakkında hissettiklerimi sözlerle, şiirlerle ifade edemiyorum.” demek istemektedir.

Bundan senelerce evvel ismini

hatırlayamadığım bir İngiliz şairinin, bir dergide şöyle bir vasiyetini okumuştum:

“Benim en güzel şiirim, bir gramfon plağına söylenmiştir. Ancak ölümünden 50 sene sonra bu plâk çalınacaktır.” Plâk üniversite arşivinde saklanmış, vasiyeti gereğince 50 yıl sonra plağın açılacağı ve çalınacağı gazetelerde ilan edilmiş. Şiir meraklıları, birçok şiir kitapları yayınlanmış bulunan bu tanınmış şairin en güzel şiirini dinlemek için üniversite konferans salonunda toplanmışlar. 50 sene evvel mühürlenmiş ve itina ile saklanmış bulunan plâk bir gramfona konarak seslendirilmek istenmiş. Binlerce kişinin toplandığı salonda herkes nefes keserek şiiri dinlemek istemişler. Ses yok! Plağı tetkik ediyorlar. Görüyorlar ki plak bomboştur. Şair, herkesi 50 sene beklettikten sonra en güzel şiirin söylenmeyen, gönülde kalan şiir olduğunu anlatmak istemiştir.

Hız. Mevlânâ da en güzel şiirin dudaklardan dökülen değil de, gönülde duyulan şiir olduğunu anlatmak istemiştir. Daha doğrusu sözden öte, harften öte bir dil ile şiir söylemek gerektiğini belirtmiştir.

Şiiri kifayetsiz bulduğu halde, coşkun ve heyecanlı şiirleriyle dünya şairlerinin en büyükleri arasında yer alan “Hız. Mevlânâ” hakkında, gerek yurdumuzda, gerekse yabancı memleketlerde yetişen mütefekkrilerin, şairlerin, edebiyat tarihçilerinin, Mevlânâ'nın şiirleri hakkındaki görüşlerini, o şiirlere duydukları hayranlıkları anlatırsak konu uzayıp gidecektir.. Ben ne “Câmi” nin, ne “İkbal” in, ne profesör “Brawne” nin, ne “Nicholson” un, ne “Aillberry” nin, ne profesör. “Şimme” in, ne de “Massignon” un görüşlerini alacağım.

(2) Divan-ı Kebir, Cilt 5, No. 2279.

(3) Divan-ı Kebir, cilt 4, No. 171.

Sadece İran'ın yetiştirdiği en büyük ediplerden olup, İran edebiyatını, İran şiirini tetkik eden, asırlar boyu Farsça şiir yazmış bulunan en tanınmış şairlerin şiirlerinden 14 ciltlik "Mecmau'l-füseha"yı ve "Riyazü's-sâlihîn" gibi antolojileri meydana getiren ve Hz. Mevlânâ'nın Divan-ı Kebir'inden seçtiği şiirleri "Divan-ı Şemsü'l-Hakayık" namı altında neşreden "Rıza külihan hidyet" merhumun Mevlânâ hakkındaki görüşlerini alarak bu bahsi kapatacağım :

"Ben naciz kul ki dilim Farsça'dır. İran'da söz söyleyen ve söz bilenler arasındayım. Birçok kitaplar görmüş, şiirler dinlemiş ve okumuşum. Nice manzum ve mensur kitaplar, ediplere, ariflere ve velilere ait tezkirler yazarak, telif ederek cihana sunmuşum. Mevlânâ'nın gazelleri gibi veciz aşk dolu şiirleri, Farsça yazılmış İran şiirleri içinde görmedim. Yine tefekkür ederek, kendi bilgime göre bir hayli düşündüm, araştırdım, hiçbir şairi, onun şiirlerinin, onun hallerinin derecesine varmış bulamadım.

Gerçekten de Mevlânâ'nın şiirlerinde ilâhi sezisler, Rabbanî doğuşlar vardır. O şiirlerde, o kadar hakikatlar, o kadar incelikler, o kadar ilâhi marifetler vardır ki geçmiş zamanlarda gelmiş ve hakikatları araştırmış ariflerin, eski dervirlerde yetişmiş fasihlerin, ediplerin, hiçbirinin kitaplarında bu düşünce ve duygulara rastlamadığım gibi, zamanımızın, en büyük şeyhlerinin, mürşitlerinin sözlerinde de Mevlânâ'da bulduklarımı bulamadım.

Mevlânâ'nın nurlu gönlüne, lâfız, mânâ, yani her ikisi de aynı güzellikte aynı parlaklıkta birden geliyor. İran şairlerinin en büyükle-

rinden sayılan "Şeyh Sadi"nin gazelleri fesâhâten en yüksek derecesine ulaşmıştır. Güzellikte de pek üstündür, fakat sözlerinin ve hayallerinin çoğu mecazlarla doludur. Mevlânâ'nın şiirlerinde olduğu gibi hakikatın keşfi ve hak yolunun açıklanması orada görünmez. Sözün güzelini, çirkinini ayırtmaya muktedir kalp gözü açık olan bir kimse ve anlayışlı bir tetkikçi bilir ki, Hz. Mevlânâ'nın sözlerinde hikâye bambaşka bir hal alır. Hakk'ın fazl ve cömertlik sofrasında; O'nun başka bir payı, başka bir ilahi kısmet ve güzelliği vardır.

"Büyümesi ve gelişmesi olmayan başka, olan yine başkadır."

Nasıl ki, Mevlânâ'nın zuhurundan zamanımıza kadar fazıl ve kemâlde aşk ve halde kâmil muhakiklerden Allah'a vasıl müdekkiklerden, ondan daha güzel şiir söyleyen bir kimse gelmemiştir. Daha güzel, daha yüksek şöyle dursun, onunla boy ölçüyecek bir kimse dahi bulunmamıştır.⁽⁴⁾

Dil ile söylenen şiirleri pek beğenmeyen, gönül şiiri isteyen Mevlânâ, gönlünde duyduklarını coşkun bir ifade ile dile getirmeyi başarmış, onlara dinleyenleri büyüleyecek bir ruh vermiştir. İlâhi aşk ile yanan, yakılan mübarek gönlünden kopup gelen mısralar, onun zarif dudaklarından dökülürken, Allah'ın inayeti ile canlanıyor, esrarlı bir hal alıyordu. O kelimeler aşkının tesiriyle tutuşuyor, yanıyordu, adeta Mevlânâ'nın duyguları, heyecanı o kelimelerin içine gizlenerek geliyor, dinleyenleri büyülüyordu. Sema ederken coşkunluk halinde söylediği şiirleri yazan sır kâtiplerinin de, onları dinleyenlerin de gönülleri tutuşuyordu.

(4) Dibace-i Divan-ı Şemsu'l-Hakayık, s. 3.